

سردبیری دوشماره؛ بررسی نود و هفت شماره

محمد شلیله

در این گزارش* یافته‌های مرور نودونه شماره‌ی نشریه‌ی حسابرس (از این پس "حسابرس") را که تاکنون انتشار یافته عرضه کرده‌ایم. به این منظور، محتوای مطالب را از نظر گذرانده‌ایم؛ به طرز عرضه‌ی آنها نظر داشته‌ایم؛ و در مورد اثرگذاری مجموعه‌ی مطالب بر حرفه و دانش حسابداری و حسابرسی و بر مخاطبان گمانه‌زنی کرده‌ایم. این کار را به روش "توصیفی-تحلیلی" انجام داده‌ایم و گزارش حاصل را با شرح واکاوی "روش انتشار" آن آغاز کرده‌ایم؛ با عرضه‌ی ویژگیها و طبقه‌بندی موضوعی نشریه ادامه داده‌ایم و تا آنجا که دید داشته‌ایم به آینده هم نظر انداخته‌ایم. به نظرمان رسیده اگر این گزارش فایده‌ی داشته باشد این است که خواننده‌ی بالفعل و بالقوه‌ی حسابرس با مطالعه‌ی آن می‌تواند از ویژگیها و مضمون محتوایی و موضوعی حسابرس آگاه گردد.

یافته‌ها؛ چکیده

انتشار **حسابرسی** برای دو دهه تداوم یافته است؛ دستاورد آن تولید گسترده‌ی محتوا در زمینه‌ی کاربرد حسابداری و حسابرسی در ابعاد گوناگون مورد نیاز حرفه و محیط اقتصادی هم‌پیوند با آن بوده است؛ نقش قابل توجه در عرصه‌ی اطلاع‌رسانی در زمینه‌ی تغییر و تحولات و رویدادهای هم‌پیوند با کاربردهای پیشگفته ایفا کرده است و به مستندسازی در همین زمینه‌ها پرداخته که به‌عنوان منبع مطالعه می‌تواند اکنون و در آینده مورد استفاده‌های گوناگون در راستای شناخت و توسعه‌ی حرفه قرار گیرد؛ به‌عنوان نشریه‌ی **سازمان حسابرسی**، به‌عنوان مرجع وضع استانداردهای حسابداری و حسابرسی، امکان ارتباط و تبادل نظر آزاد سازمان نامبرده با فردفرد اعضای حرفه و نهادها و سازمانهای حرفه‌ای و ارکان ذیربط در دولت را برقرار کرده است.

گرایش غالب در روش انتشار **حسابرسی** در درجه اول توصیفی- گزارشی- اطلاع‌رسانی بوده و کمتر تحلیلی. کارکردهای مقدر مورد انتظار **حسابرسی** ایجاب می‌کند که گرایش تحلیلی را در بررسیها تقویت نماید؛ و نحوه‌ی تنظیم و تدوین متنها و عرضه‌ی آنها را ارتقا بخشد.

روش انتشار؛ ویژگیها

با نگاهی کلی، به یکصدمین شماره رسیدن **حسابرسی** را، دست‌کم از نظر تداوم فعالیت آن، جنبه‌ی از موفقیت این نشریه فرض کرده‌ایم و این موفقیت را چنین تفسیر کرده‌ایم که هم نشریه به گردآوری و عرضه‌ی مجموعه‌ی مطالب حاصل مشارکت اعضای حرفه، در حد تعداد صفحات و دوره‌ی تناوب انتشار آن، توفیق یافته و هم، البته با احتیاط بیشتر، فرض کرده‌ایم که مطالب نشریه در کل، خواننده شده

است. حدس می‌زنیم، اگر حتی برخی از ما گاهگاهی برخی مطالب بعضی شماره‌ها را هم مرور کرده باشیم، احتمال بالایی دارد که به اثربخشی **حسابرسی** از نظر حجم بالای تولید محتوا در زمینه‌ی حسابداری و حسابرسی و موضوعهای هم‌پیوند با آن و اطلاع‌رسانی گسترده رضایت دهیم. گرچه با توجه به اینکه، من نویسنده‌ی این بررسی، در تأسیس این نشریه مشارکت داشته‌ام؛ سردبیری دو شماره‌ی نخست آن را عهده‌دار بوده‌ام؛ در طول انتشار آن، بارها مطالبی در آن به مخاطبانش ارائه کرده‌ام؛ و برخی همکاریهای گاهگاهی با انتشار آن داشته‌ام، امیدوارم خوانندگانی که این نوشته را به پایان می‌برند، با توجه به آنچه در ادامه می‌خوانند، قانع شوند که نویسنده را از اتهام احتمالی جانبداری مبرا سازند.

در آغاز قرار بود روش انتشار **حسابرسی** یا به بیان دیگر گرایش محتوایی آن "تحلیلی، پژوهشی، اطلاع‌رسانی" باشد. مدیر مسئول وقت **حسابرسی** در سرمقاله‌ی نخستین شماره‌ی این نشریه، در موقعیت مدیر عامل **سازمان حسابرسی** آورده است: "سازمان (منظور سازمان حسابرسی است) قصد دارد **حسابرسی** در خدمت عرضه‌ی دستاوردهای پژوهشی و تجربی استادان، پژوهشگران و حسابداران حرفه‌ای و عرضه‌ی تبادل نظر و نقد و بررسی علمی موضوعها و دستاوردهای این حوزه از دانش باشد"، در حالی که در این یکصد شماره، گرایش "توصیفی" بر گرایشهای تحلیلی و پژوهشی پیش‌بینی شده غالب بوده است؛ به این معنی که در بحثها و بررسیهای انجام شده، تمرکز بیشتر بر آن بوده که تصویری از روبرو از موضوعها و مسائل مورد بررسی به دست داده شود و کمتر پیوند موضوع مورد بررسی با شرایط و عوامل پدیدآورنده‌ی آن، و آثار و پیامدهای آن، مورد توجه قرار گیرد. حال آنکه رویکرد

تحلیلی نیازمند نگرش همه‌جانبه به موضوعهاست و از اینرو می‌تواند به عرضه‌ی پیشنهاد یا پیشنهادهای به‌نسبت عملی بینجامد، و در طول زمان به توسعه‌ی درک عمیق‌تر از مسائل و به‌تقویت نگرش سازمانها و نهادهایی که در زمینه‌های مفروض تصمیم‌گیر و سیاستگذارند، منتهی گردد. ناگفته نماند که اکتفا به پیش‌گرفتن روش توصیفی در بررسیها، دامنگیر بسیاری پژوهشهای دانشگاهی در عرصه‌های علوم اقتصادی و اجتماعی در ایران و جهان نیز هست.

افزون‌بر این، محتوای شمار درخور توجهی از مطالب **حسابرس**، قالب آموزشی و درسی دارند و در مواردی آنها را می‌توان ابتدایی توصیف کرد که با موضوع و جهت‌گیریهای پیش‌بینی‌پذیر و مورد انتظار این نشریه منافات دارد. عرصه‌ی فعالیت **حسابرس**، تجربی-کاربردی است؛ به‌این مفهوم که با شرایط و واقعیت‌های پیرامون فعالیت شغل حسابرسی پیوند دارد، که مطالب و محتوای نشریه‌ای مانند **حسابرس** را شکل می‌دهد. البته تمرکز **حسابرس** بر گرایش توصیفی، و تا اندازه‌ای بر عرضه‌ی متنهای آموزشی، علتها و دلائل متفاوتی دارد. یکی اینکه انتظار پیش‌گرفتن مشی "پژوهشی" در طراحی **حسابرس** در آغاز هم واقعینانه نبوده است. تجربه‌ی نشریه‌های حرفه‌ای پیش از **حسابرس**، این واقعینانه‌نبودن را تأیید می‌کند. از طرف دیگر، از نشریه‌ی **حسابرس**، به‌دلیل وابستگی به **سازمان حسابرسی** که در عرصه‌ی عمل و تجربه‌ی میدانی حسابرسی و مدیریت اقتصادی و سیاسی حسابرسی فعالیت می‌کند، انتظار نمی‌رود، جز در موارد پشتیبانی مفهومی از موضوعهای تجربی، وارد مباحث نظری شود. اما، افزون‌بر این، به‌طور سنتی، تحقیق در دستور کار نهادهای حرفه‌ای قرار ندارد؛ ضمن اینکه از عهده‌ی سرمایه‌گذاری در زمینه‌ی

تحقیق نیز بر نمی‌آیند. از سمتی دیگر، نشریه‌های پژوهشی وابسته به دانشگاهها و نهادهای علمی که در زمینه‌ی انتشار دستاوردهای پژوهشهای دانشگاهی به‌قاعده، و البته بنا به الزامات هم‌پیوند با مقررات آموزش عالی به‌ویژه در دوره‌های تکمیلی، مسئولیت دارند، در دستیابی به اینگونه متنها پیگیری سختگیرانه‌تر، و همزمان شانس بیشتری دارند.

اما انتظار می‌رفت تحریریه‌ی **حسابرس**، در راستای تولید محتواهای تحلیلی، سیاست و برنامه‌ریزیهای اثربخشی را پیش گیرند. در غیاب چنین سیاستگذاریهایی، نشریه به‌شکل مجموعه مقاله در خواهد آمد. منظور از تولید محتوای تحلیلی در این گزارش، صرف تولید مطالبی دربرگیرنده‌ی تحلیل داده‌های کمی یا کیفی نیست. برای مثال، گزارش مصاحبه‌ها و میزگردهای البته اثربخش و سودمند **حسابرس**، بیشتر متنهایی دربرگیرنده‌ی مجموعه‌ای از روایت‌های جداجدای شرکت‌کنندگان از موضوع‌های مورد بررسی است. در عرضه‌ی آنها، بیشتر به نقل کم‌وبیش صرف اظهارات مصاحبه‌شوندگان یا شرکت‌کنندگان میزگردها یا سخنرانان سمینارها همان‌گونه که سخن گفته‌اند بسنده شده است، که متن حاصل را طولانی، خواندن آنها را وقتگیر، و دنبال کردن مطالب مطرح‌شده را ملال‌آور می‌سازد، و عرضه‌ی رهنمود و نتیجه‌گیری را دشوار ساخته و از اثر متن می‌کاهد. داده‌های کمی و کیفی، در متن اینگونه اظهارنظرها، بیشتر بازتاب‌دهنده‌ی برآورد سخنرانهاست که آنها را قطعی فرض کرده‌اند، و کمتر اندازه‌ی تأثیر مشکلات و اینکه تأثیر آن به چه ترتیب و بر کدام وضعیت و واقعیت اقتصادی است، مورد بررسی قرار گرفته است.

افزون بر این، عرضه‌ی متنها، باید توان انتقال ویژگی محتوا را داشته باشد. "شنونده‌ی اظهارنظر بودن، با "خواننده‌ی

اگر حسابرس تأمین کاغذ مورد نیاز را از عهده برآید و اگر در ارتقاء روش انتشار و تدوین و عرضی متنها بکوشد استعداد ارتقاء همه جانبه‌ی آن در آینده با توجه به گذشته‌ی آن وجود دارد

موضوع را داشته‌ام، بیانگر کفایت همه‌جانبه‌ی شرکت‌کنندگان در حوزه‌ای بوده که اظهارنظر کرده‌اند و البته فی‌نفسه درخور توجه جدی. اما "موضوع" و "مسئله"‌ی مورد بررسی در مصاحبه یا میزگرد باید به‌روشنی تعریف و تدقیق و پرسشهای مقرر تا حد امکان به‌روشنی گرد آید و جریان مصاحبه یا میزگرد در همین راستا هدایت و نتیجه در چارچوبی معنی‌دار به فشرده‌ترین صورت عرضه گردد. حاصل چنین شیوه‌ای، متنی "تحلیلی" است. با کاربست شیوه‌ها و تکنیکهای تحریری و روزنامه‌نگاری می‌توان به‌آسانی به‌جای چاپ تمام بیانات و جزئیات سخنان شرکت‌کنندگان در میزگردها یا سمینارها، گزارشی تحلیلی از آنها به‌دست داد و همچنین بنای مذاکرات و طراحی میزگردها و مصاحبه را بر مبنای تحلیل معطوف به نتیجه‌گیری و عرضه‌ی پیشنهاد استوار ساخت.

حسابرس بی‌تردید یکی از منابع مهم تأمین‌کننده اطلاعات تحولات و رویدادهای حرفه‌ی حسابداری ایران و جهان در ابعاد گوناگون است، که اعضای حرفه و عموم حسابداران و دانشگاهیان و نهادهای علمی که جویای اینگونه داده‌هایند

عین همان اظهارنظرها روی کاغذ بودن، فرق دارد. وقتی ما اظهارات شفاهی را به متن منتقل می‌کنیم، ناگزیریم ساختار کلامی را تا حد امکان به‌زبان نوشتاری نزدیک سازیم؛ مگر آنکه سخنان مورد گزارش به‌خودی‌خود به زبان نوشتار نزدیک و به‌اندازه‌ی کافی روان و منسجم باشد.

انجام مصاحبه‌ها و برگزاری میزگردها نیازمند طراحی ازپیش‌پرداخته‌شده است. پیش‌گرفتن این شیوه، مصاحبه‌شونده‌ها و شرکت‌کنندگان در میزگرد را به بیان دقیقتر، واضحتر و معطوف به واقعیت شرایط موضوع بررسی برمی‌انگیزد. پس از آن نیازمند ویرایش محتوایی و به‌کارگرفتن تکنیکهای روزنامه‌نگاری تخصصی است تا آنکه حاصل در چارچوبی معنی‌دار و به‌آسانی قابل پیگیری، عرضه شود. در این مرور بارها مشاهده شد که یک موضوع در طول برگزاری میزگرد توسط شرکت‌کنندگان متفاوت تکرار شده، یا اظهارنظری که ممکن بود در یک یا دو جمله عرضه شود گاه تا یک صفحه را اشغال کرده بود؛ هر چند همان اظهارات مصاحبه‌شونده‌ها یا شرکت‌کنندگان در میزگردها، در مواردی که خود من اهلیت درک

طریق انجام مصاحبه‌ها و برگزاری میزگردها، که جدا از اینکه تولید اینگونه محتواها در **حسابرس** با نارسایی‌هایی همراه باشد یا نه، که پیش از این به آن پرداختیم، صرف طرح و مستندساختن شرایط و وضعیتی که حرفه در آن فعالیت می‌کند، چه از نظر آگاه‌ساختن اعضای حرفه، مراکز آموزش عالی و دانشگاهها، سازمانها و نهادها و دستگاههای دولتی که در این زمینه‌ها مسئولیت قانونی دارند؛ چه از نظر ثبت تاریخ تحولات حرفه‌ی حسابداری نیز دارای اهمیت است. در همین راستا مستندساختن زندگی، دیدگاه‌ها و عملکردهای شخصیت‌های اثرگذارتر بر دانش و حرفه‌ی حسابداری، و مستندساختن کارکرد و تحولات نهادها و عملکرد آنها، از دیگر ویژگیهای درخور توجه **حسابرس** است.

بر پایه‌ی تجربه‌ی انتشار نودونه شماره‌ی **حسابرس** تا این زمان، پیش‌گرفتن مشی پژوهشی، با توجه به اینکه **سازمان حسابرسی**، مرجع تدوین استانداردهای حسابداری در مفهوم عام و در گسترده‌ترین کاربردها و عملکردهاست و در واقع مرجع انطباق سیاستهای کلان حسابداری در چارچوب وضع استانداردهای حسابداری در پیوند با سیاستهای کلان اقتصادی و اجتماعی کشور و قوانین و مقررات است، نیازمند سرمایه‌گذاری و سازماندهی است که به‌نظر می‌رسد توجیه هم‌پیوند با وظائف قانونی سازمان نامبرده دارد؛ در غیر اینصورت بعید می‌نماید که با مجموع امکانات موجود و همکاریهای داوطلبانه‌ی اعضای حرفه، نشریه به‌خودی‌خود به‌انجام این مهم توفیق یابد و ای‌بسا تأسیس نشریه پژوهشهای کاربردی در گزارشهای مالی که در سازمان حسابرسی منتشر می‌شود انتقال ایفای بخشی از چنین مأموریتی به نشریه‌ی اخیرالذکر باشد.

از طریق **حسابرس** به آن دسترس یابند؛ به‌این معنی که اعضای حرفه می‌توانند با دنبال کردن بخشهای ثابت هر شماره در زمینه‌های "خبرهای حرفه در ایران و جهان"، "خبرهای هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری"، "خبرهای مدیریت تدوین استانداردهای سازمان حسابرسی" و "رویدادهای حرفه در ایران و جهان"، که چنانچه از عنوان آنها برمی‌آید به‌درستی جنبه خبری دارند؛ به تحولات حوزه‌ی کار و فعالیت خویش دست یابند، که با توجه به اختصاری که در عرضه‌ی آنها رعایت می‌شود؛ امکان عرضه‌ی خبرهای با تنوع بیشتر را هموار کرده است. درخور ذکر است اطلاع‌رسانی **حسابرس** از منابع معتبر و اصیل، مانند فدراسیون بین‌المللی حسابداران، هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری، سازمان حسابرسی، جامعه حسابداران رسمی ایران، سازمان مالیاتی، نشریات معتبر در جهان، انجمنهای رسمی حسابداران در جهان، مؤسسات ناظر بازار سرمایه، سازمانها و نهادهای بین‌المللی مالی و اقتصادی، منبعی شکل داده است که مخاطبان آن می‌توانند از طریق مطالعه‌ی آن به سرنخ رویدادها دست یابند و از تحولات سیاست‌گذاریه‌ها و تغییرات سازمانی سازمانها و نهادهای حرفه در جهان و آثار و پیامدهای اینگونه تحولات و تغییرات آگاه شوند. **حسابرس** تازه‌های نشر را هم معرفی می‌کند که کوششی مغتنم است. این کارکرد نشریه **حسابرس**، در مقایسه با نشریات دیگر حسابداری و حسابداری حرفه‌ای امتیاز ویژه‌ای به این نشریه بخشیده است.

یکی دیگر از ویژگیهای برخوردار از اهمیت بالای **حسابرس**، کارکرد مستندساختن پیشینه و وضعیت جاری حرفه حسابداری در ایران و مشکلات و مسائلی است که با آن روبه‌روست؛ و تحولات و تغییرات در جریان آن از

به قصد استنباط اینکه کدام موضوعها در مقاله‌ها و مصاحبه‌ها و میزگردها، اصلی و مرکزی و تعیین‌کننده‌تر است، که اگر از محتوای مقاله حذف می‌شد انسجام مفهومی مقاله به هم می‌ریخت. پیش‌گرفتن چنین روشی، به خاطر تنوع موضوعی مطالب نودونه شماره‌ی تالین‌زمان منتشر شده است که امکان طبقه‌بندی آنها را دشوار ساخته و نتیجه‌ی قابل‌بررسی و تحلیلی به‌دست نمی‌دهد. اما، با روشی که پیش‌گرفتیم، به بیست موضوع اصلی یا موضوعهای همسنخ از جنبه‌ی مفهومی نزدیک‌به‌هم، که موضوع کانونی برخی مقاله‌ها، مصاحبه‌ها، میزگردها و گزارشها را شکل داده‌اند، رسیدیم. برای مثال، موضوعهای اخلاق، قضاوت و استقلال حرفه‌ای را به‌تسامح عناصر معنوی کار حرفه‌ای همسنخ در نظر گرفته‌ایم و در یک طبقه قرار داده‌ایم. واقفیم که اعتبار نتیجه‌ی استفاده از این روش نسبی است؛ به‌این معنی که اگر فرد دیگری همین کار را انجام می‌داد، ممکن بود به طبقه‌بندی به‌نسبت متفاوتی می‌رسید. برای روشن‌نگری این روش، یک مثال می‌زنیم. عنوان میزگرد شصت‌وهشتمین شماره‌ی **حسابرس** "ضرورت بهبود گزارشگری مالی به‌کمک فناوری اطلاعات و ایکس‌بی‌ارال" است. ما این موضوع را در طبقه‌بندی با عنوان "گزارشگری مالی" قرار داده‌ایم، با این فرض که تمرکز میزگرد بر بهبود "گزارشگری مالی" بوده، نه بر ضرورت استفاده از "فناوری اطلاعات و ایکس‌بی‌ارال".

داده‌های **جدول پیش‌گفته** بیانگر نزدیکی تنوع محتوایی **حسابرس** با نیازها و شرایط و واقعیت‌های پیرامونی حرفه‌ی حسابداری است؛ و به‌همان ترتیب مورد توجه اعضا، سازمانها و نهادهای حرفه‌ی حسابداری. فرض است که تعداد دفعات طرح هر موضوع با اهمیت آنها پیوند داشته باشد. در سطرهای بعدی به‌ترتیب به توضیح درباره‌ی هر یک از موضوعها در **جدول مورد**

اما یک کارکرد مهم و اساسی **حسابرس** به‌عنوان یکی از ارکان **سازمان حسابرسی**، در مقام مرجع وضع استانداردهای حسابداری، برقراری ارتباط و تسهیل تبادل نظر و تجربه با مخاطبان مقرر در قانون در زمینه‌ی وضع و انتشار استانداردها و رعایت آنهاست؛ مخاطبانی که به‌قاعده متنوع، گسترده و اثرگذار و اثرپذیرند، و از فرد فرد اعضای حرفه گرفته تا نهادهای حرفه‌ای و مؤسسات اقتصادی و سازمانها و به‌طور کلی ارکان ذیربط در دولت را دربرمی‌گیرد. این کارکرد بر اثربخشی **حسابرس** می‌افزاید و به توسعه‌ی آن تحرک می‌بخشد و البته تولید محتوای درخور اتکا و معنی‌دار و تدقیق‌شده را به **حسابرس** تجویز می‌کند. پیش‌گرفتن چنین رویکردی علاوه بر نیاز به تعریف تدقیق‌شده‌ی موضوعهای مورد بررسی، بازنگری سیاستهای تحریری در جنبه‌ی ارتقای کمیت و کیفیت محتوای متنها، و از طرف دیگر بهبودبخشیدن به ساختار تدوین مطالب، نحوه‌ی عرضه‌ی مصاحبه‌های انجام‌شده و میزگردهاست که به‌جای خود نیازمند بهره‌گیری از دانش و تجربه روزنامه‌نگاری تخصصی است. برای مثال، میان عنوانهای مطالب (تیتر مقاله‌ها و گزارشها) در نودونه شماره گذشته به‌ندرت می‌توان به‌عنوانی برخورد که توان برانگیختن توجه مخاطب به متن را در آن حد که از عنوان مقاله‌ها انتظار می‌رود داشته باشد؛ ایرادی که البته کم‌وبیش، اینجا و آنجا، به اغلب نشریه‌های حرفه‌ی حسابداری وارد است.

محتوا؛ موضوعها

موضوعهایی که در **حسابرس** بررسی شده، در **جدول طبقه‌بندی موضوعهای مطرح‌شده و تعداد دفعات آنها در نودونه شماره نخست حسابرس** نمایش داده شده است. طبقه‌بندی موضوعی محتوای **حسابرس** با مرور مطالب آن،

طبقه‌بندی موضوعی‌های مطرح‌شده و تعداد دفعات آنها در نودونُه شماره نخست حسابرسی			
مرتب‌ه	درصد	تعداد دفعات طرح آنها	عنوان موضوعی‌های مطرح‌شده
۱	۱۰.۹	۱۳۶	فناوری اطلاعات
۲	۹.۶	۱۲۰	مبانی نظری، اصول، چارچوب‌های مفهومی، استانداردها، و رهنمودها در ایران
۳	۸.۳	۱۰۳	حسابرسی
۴	۷.۸	۹۷	مدیریت
۵	۷.۲	۹۰	حرفه
۶	۶.۲	۷۷	حسابداری
۷	۵.۴	۶۸	مستندسازی رویدادها، تحولاتها، نهادها و اشخاص با تأثیر تعیین‌کننده‌تر
۸	۵.۳	۶۶	اخلاق حرفه‌ای، استقلال و قضاوت حرفه‌ای
۹	۵.۱	۶۴	مبانی نظری، اصول، چارچوب‌های مفهومی، استانداردها، و رهنمودها در جهان
۱۰	۴.۳	۵۴	پاسخگویی، جلب اعتماد عمومی و کیفیت و نظارت
۱۱	۴.۲	۵۳	آموزش
۱۲	۴.۰	۵۰	مالیات
۱۳	۳.۷	۴۶	حسابداری مدیریت
۱۴	۳.۵	۴۴	بخش عمومی
۱۵	۳.۲	۴۰	گزارشگری مالی
۱۶	۳.۰	۳۸	فساد، تقلب، پولشویی
۱۷	۳.۰	۳۸	سایر
۱۸	۲.۴	۳۰	جامعه حسابداران رسمی ایران
۱۹	۱.۷	۲۱	قانون تجارت و دیگر قوانین
۲۰	۱.۰	۱۳	سازمان حسابرسی
-	۱۰۰	۱۲۴۸	جمع

درجه اول دارد، نیست که در میان مجموعه موضوعی‌های مطرح‌شده در **حسابرسی** نیز از بالاترین اولویت برخوردار بوده است. بدین ترتیب این نشریه در کار پاسخ‌گفتن به یکی از

بررسی پرداخته‌ایم. **فناوری‌های اطلاعات**: تردیدی در اینکه شناخت "فناوری‌های اطلاعات" و کاربرد آنها در حسابداری و حسابرسی ایران اولویتی

نیازهای اساسی مخاطبانش بوده است.

مبانی نظری، اصول، چارچوبهای مفهومی، استانداردها، رهنمودها در ایران: قابل درک است که موضوع "مبانی نظری، اصول، چارچوبهای مفهومی، استانداردها و رهنمودها در ایران" یکی از پیچیدهترین مسائلی است که حرفه‌ی حسابداری با آن روبه‌روست؛ به‌ویژه از آنکه این مقوله در ایران بیشتر روندی رو به تکوین را می‌گذراند و نزدیک به سه‌دهه است که عرصه‌ی کار و تلاش و بحث و گفتگوهای بسیار بوده است؛ از جمله **سازمان حسابرسی** به‌عنوان ناشر نشریه‌ی **حسابرسی** در همه‌ی این سالها در کار پیوند مبانی، اصول و استانداردهای بین‌المللی حسابداری و حسابرسی به حسابداری و حسابرسی ایران بوده که با توجه به قرارداد داشتن حسابداری حرفه‌ای ایران در شرایطی منحصر بفرد، که بررسی آن خارج از دستورکار این نوشته است، به‌صورت موضوعی حیاتی برای حسابداری حرفه‌ای و حرفه‌ی حسابداری درآمده است. قرارگرفتن این موضوع در مرتبه دوم اولویتهای موضوعی **حسابرسی**، بیانگر ظرفیت این نشریه در بررسی رویدادهای حرفه‌ی حسابداری بر حسب اولویتهایی است که بر عملکرد حرفه تأثیر درخور توجه دارد.

حسابرسی: موضوع "حسابرسی" به‌عنوان سومین اولویت موضوعی **حسابرسی** دربرگیرنده‌ی تمامی موضوعهایی است که در شکل متن و مقاله، مصاحبه یا میزگرد در **حسابرسی** منتشر شده و حسابرسی به‌عنوان یکی از دو مهمترین مأموریت سازمان حسابرسی، و یکی از مهمترین منابع اعتباربخشی به گزارشهای مالی مؤسسات اقتصادی، در پیوند با تخصیص منابع آنها، در کانون بررسیها قرار گرفته است و با همان درجه از اهمیت در صدر اولویتهای موضوعی **حسابرسی** نمود داشته است.

مدیریت: موضوع "مدیریت" دربرگیرنده‌ی مطالبی در نشریه **حسابرسی** است که به ارتقای عملکردهای مربوط، در مجموعه‌ی فعالیتهای حسابداری و حسابرسی و گزارشگری مربوط می‌شود؛ از جمله فعالیتهای مشاوره، حتی مشاوره‌ی مالی یا سرمایه‌گذاری را نیز زیر این عنوان طبقه‌بندی کرده‌ایم. درخور ذکر است که تنوع موضوعهایی که زیر این عنوان طبقه‌بندی گردیده‌اند آنرا در اولویت چهارم موضوعی محتوای **حسابرسی** قرار داده است؛ نه صرف موضوعهای مربوط به مدیریت.

حرفه: پنجمین رجحان موضوعی نودونه شماره‌ی گذشته، مقوله‌ی "حرفه" در مفهوم کلی آن بوده است که موضوع آن بررسی ویژگیهای شغل حرفه‌ای، ساختار نهادی و وظایف آن، و مسئولیتهای افراد حرفه‌ای است که حسابداری حرفه‌ای مصداق تام و تمام آن است و اهمیت آن در **حسابرسی** مورد توجه، و بررسی آن از ابعاد گوناگون انجام گرفته و می‌تواند یکی از منابع مطالعه در این زمینه باشد.

حسابداری: به موضوع "حسابداری" در نودونه شماره‌ی گذشته‌ی **حسابرسی** به‌عنوان رجحان ششم مطالب این نشریه، بیشتر از دیدگاه حسابرسی پرداخته شده است؛ دربرگیرنده‌ی نقدهای همراه با پیشنهادهای حسابداری حرفه‌ای به حسابداری ایران.

مستندسازی رویدادها، تحولات، نهادها و اشخاص تعیین‌کننده تر... "مستندسازی رویدادها، تحولات، نهادها و اشخاص تعیین‌کننده تر..." بر پیشرفت حسابرسی و حسابداری حرفه‌ای و آموزش آن از مقوله‌هایی است که بر اساس موقعیتهای گوناگون، و گاه به‌مناسبتهایی از جمله درگذشت پیشگامان حسابداری، ویژه نامه‌هایی در برگیرنده‌ی آثار و اثرگذارها و دیدگاه‌های آنان به‌همراه شمه‌ای از زندگی هر یک در **حسابرسی** فراهم آمده است که می‌تواند همراه با ادای احترام به آنها، محل

از موضوع کارکردهای عام حسابداری و حرفه‌ای، که اعتبار اطلاعات مورد نیاز سهامداران و سرمایه‌داران و دیگر ذینفعان را تامین می‌کند، قرار گرفته است.

آموزش: تا این زمان، گرایش غالب در بحث و بررسی‌های مربوط به "آموزش" در **حسابداری** با اولویت یازدهم در میان مطالب این نشریه، بیشتر به نقد و بررسی کاستیهای نظام آموزش در زمینه‌ی شکل‌گرفتن قابلیت‌های انجام کار حرفه‌ای در دانش‌آموختگان اختصاص داشته است؛ موضوعی که سالها در مورد آن گفتگوست؛ اگر چه، توجه به این موضوع در حد توصیف ویژگیها و کاستیهای نظام آموزش حسابداری محدود بوده و کمتر بر علل و عوامل و پیامدهای آن تمرکز شده است.

مالیات: موضوع "مالیات" با اولویت یازدهم در **حسابداری**، بیشتر، از سه جنبه مورد توجه قرار داشته است؛ یکی اطلاع‌رسانی در مورد تغییر و تحولات قوانین و مقررات مالیاتی؛ جنبه‌ی دیگر آن توضیح و تفسیر تغییرات و تحولات آن؛ و سوم نقد آنها. درخور ذکر است با اینکه پنجاه متن دربرگیرنده مقاله، مصاحبه و میزگرد به موضوع مالیات اختصاص داشته و از نظر اولویت در مرتبه دوازدهم قرار دارد، اما حجم مطالبی که در این زمینه عرضه شده قابل توجه بوده است؛ چراکه در طبقه‌بندی‌های این مرور، حجم مطالب را در نظر نگرفته‌ایم که اگر گرفته بودیم اولویت موضوع "مالیات" در مرتبه‌ی بالاتری قرار می‌گرفت و وزن آن در مجموع مطالب آشکارتر می‌شد که بیانگر اهمیت موضوع مالیات در حرفه و به‌همان ترتیب در میان موضوعهای **حسابداری** است. این توجه همه‌جانبه به موضوع "مالیات" سبب شده است **حسابداری** منبعی قابل مراجعه برای بازگشت و بررسی تغییر و تحولات مالیات طی دودهمی گذشته فراهم آورد.

حسابداری مدیریت: "حسابداری مدیریت" کمتر در نشریات حرفه‌ای مورد بحث و بررسی قرار داشته است. اما بخش

مراجعه‌ی پژوهشگران در بررسی تاریخ تحولات حسابداری و حسابرسی و حسابداری حرفه‌ای قرار گیرد. قرار گرفتن این مقوله در مرتبه‌ی هفتم اولویت‌های موضوعی نشریه، در عین حال نشان‌دهنده‌ی اهمیت آن برای حرفه‌ی حسابداری است.

اخلاق حرفه‌ای، استقلال و قضاوت حرفه‌ای: پیش از این، وصف مختصری از این موضوع که در اولویت هشتم قرار گرفته به‌دست دادیم و این رفتار و کنش شغلی مشاغل حرفه‌ای را در شمار عناصر معنوی شغل حرفه‌ای معرفی کردیم.

مبانی نظری، اصول، چارچوب‌های مفهومی، استانداردها و رهنمودها در جهان: موضوع "مبانی نظری، اصول، چارچوب‌های مفهومی، استانداردها، رهنمودها در جهان" را از همین مقوله در ایران، که پیش از این به‌عنوان موضوع در مرتبه‌ی دوم اولویت‌های موضوعی **حسابداری** به توضیح آن پرداختیم، بازشناخته‌ایم؛ اما اگر این فرض کلی را به‌طورنسبی بپذیریم، آنگاه تفکیک این مقوله‌ی همسان در ایران از آن در جهان، توجیه‌پذیر می‌نماید که تفکیک آن در متن‌های **حسابداری** قابل تشخیص است. در خور ذکر است که بحث و بررسیها در این زمینه، بخشی از منابع قابل مراجعه برای پیگیری تحولات حسابداری حرفه‌ای را در زمینه رویکرد آن به مبانی اصول و استانداردها برجای گذاشته است.

پاسخگویی، جلب اعتماد عمومی، و کیفیت و نظارت: هم از نظر مفهومی و هم از جهت عملی، پیوند و تأثیر حسابداری حرفه‌ای بر منافع استفاده‌کنندگان از خدمات حسابداری و حسابرسی را کنشها و کارکردهایی شکل می‌دهد که در عملکردهای "پاسخگویی، جلب اعتماد عمومی، و کیفیت و نظارت" نمود می‌یابد که با درجه‌ی از اهمیت (اولویت دهم) در بحث و بررسی‌های **حسابداری** مورد توجه مشخص و مستقل

این موضوع در **حسابرس** بیشتر متوجه نقد "گزارشگری مالی" در ایران بوده، و البته در درجه‌ی بعد، عرضه دیدگاه‌ها، که می‌تواند به ارتقای کیفیت و کارکرد گزارش‌های مالی یاری دهد.

فساد، تقلب و پولشویی: "فساد، تقلب و پولشویی" موضوعی است که به‌ویژه در سال‌های اخیر بیش از گذشته با وسعتی نسبی در **حسابرس** مورد توجه قرار گرفته که در پیوند با اختلاس‌های کلان و گسترده در نظام اقتصادی کشور ضرورتی تردیدناپذیر داشته است و **حسابرس** با اولویت شانزدهم طرح مسائل مربوط به آن را در دستور کار قرار داده است.

سایر: آشکار است "سایر"، عنوان مطالب متنوعی است که نه از نظر فراوانی در اندازه‌ای بوده‌اند که موضوع مستقلی را تشکیل دهند و نه از نظر اهمیت قابل توجه بوده‌اند؛ ضمن اینکه در میان آنها مطالبی قرار دارد که از هیچ جهت با موضوع و محتوا و رویکرد **حسابرس** تناسب ندارند. مجموعه‌ای که در این طبقه‌بندی قرار گرفته‌اند اولویت هفدهم مطالب را به خود اختصاص داده‌اند.

جامعه حسابداران رسمی ایران: بررسی تغییر و تحولات؛ یا نقد عملکردها و عرضه پیشنهاد به "جامعه حسابداران رسمی ایران" از آغاز تشکیل جامعه‌ی یادشده در میان مطالب **حسابرس** آغاز شده است و در مجموع نودونه شماره منتشر شده به اولویت هیجدهم رسیده است. افزون بر این، بخش ثابتی از **حسابرس** به اطلاع‌رسانی درباره‌ی این جامعه اختصاص داشته که بی‌گمان نقش درخور توجهی در مبادله‌ی اطلاعات میان جامعه و سازمان **حسابرسی** و حساب‌رسان ایفا می‌کرده، اما این بخش مستقل بعدها از میان بخش‌های ثابت **حسابرس** حذف شده است؛ در حالیکه اخبار رویدادهای این نهاد هنوز در **حسابرس** بازتاب دارد.

قانون تجارت و سایر قوانین: "قانون تجارت و سایر قوانین"؛

قابل توجهی از مطالب **حسابرس** به موضوع "حسابداری مدیریت" با اولویت سیزدهم اختصاص یافته است. اما تمرکز بررسیها در این زمینه بیشتر بر توضیح و ترویج تحولات نوپدید رشته‌ی "حسابداری مدیریت" در دوره‌ی حاضر بوده است؛ مقوله‌ی که ناگفته پیداست در راهبری مؤسسات اقتصادی نقش تعیین‌کننده‌ای دارد. درخور ذکر است که طرح موضوعها در این باره در **حسابرس** بیشتر جنبه‌ی آموزشی در قالب متنهایی با چنین ویژگی داشته است.

بخش عمومی: موضوع "بخش عمومی" در نشریات حرفه‌ای حتی کمتر از موضوع حسابداری مدیریت که در بالا از آن یاد کردیم مورد بررسی قرار داشته است. اما در نودونه شماره‌ی گذشته‌ی **حسابرس**، این مقوله با اولویت چهاردهم مورد توجه به نسبت جدی قرار گرفته است. مرور موضوعهای مربوط به این مقوله در **حسابرس** نشان می‌دهد به تقریب هم‌ای ابعادی که در مورد حسابداری حرفه‌ای و حرفه حسابداری غیردولتی در **حسابرس** مورد توجه بوده، در مورد حسابداری "بخش عمومی" نیز مورد بررسی قرار گرفته است؛ به‌گونه‌ای که با مراجعه به متنهای **حسابرس** در این زمینه می‌توان به تصویری روزآمد از موقعیت حسابداری "بخش عمومی" دست یافت که از نظر مستندساختن وضعیت "بخش عمومی" اهمیت دارد.

گزارشگری مالی: تعامل مؤسسات اقتصادی با حسابرس بر سر گزارش‌های مالی جریان می‌یابد. این فقط حساب‌رسانند که اختیار قانونی و صلاحیت حرفه‌ای اعتباربخشیدن به گزارش‌های مالی را به‌عنوان مجوز تخصیص منابع اقتصادی مؤسسه‌های اقتصادی دارند. بنابراین، موضوع "گزارشگری مالی" فی‌نفسه اهمیت تعیین‌کننده‌ای دارد که در میان مجموع مطالب نودونه شماره‌ی گذشته نیز اهمیت یافته (اولویت پانزدهم) و به‌عنوان موضوع مستقلی نمایان شده است. اگرچه، پیش‌کشیده شدن

آینده

نه آینده‌ی **حسابرس** و نه آینده‌ی دیگر نشریه‌های کاغذی، نه در ایران و نه در جهان، معلوم نیست، اگر که حتی فرض کنیم همین نشریه‌های موجود کاغذی، دیجیتالی شوند، برای مدتی دیگر دوام خواهند آورد. چندان داده‌ها و عوامل ضدونقیضی در چنین پیشبینی دخالت دارند که انجام آن را دشوار و پیچیده ساخته است. در سرمقاله‌ی **حسابرس** شماره پنجاه‌هم، که نگارش آن به من واگذار شده بود، به نقل از منبعی معتبر آورده بودم: "مقاومت نشریات چاپی، گذشته‌ای طولانی دارد؛ در دهه‌ی ۱۹۲۰ احتمال می‌رفت رادیو جایگزین آن شود، در دهه‌ی ۱۹۵۰ تلویزیون، در دهه‌ی ۸۰ کامپیوتر، و در دهه‌ی ۱۹۹۰ اینترنت"، و بعدها نشریه‌های دیجیتالی. اما مقاومت نشریه‌های کاغذی تا امروز تاریخی دوام آورده؛ اینکه فردا چه پیش آید باز همچنان نامعلوم است. در همین شرایط در ایران، در فاصله‌های کوتاه، نشریه‌های کاغذی معتبر پرفصله‌ی متأسفانه کم‌خواننده‌ای عرضه می‌شود و فعالیتشان ادامه می‌یابد، و این در حالی است که روند افزایش قیمت کاغذ نشریه‌ها و حذف سوبسید کاغذ، کار آنها را به انتشار شماره‌به‌شماره یا یک‌شماره‌درمیان، و تیراژ کمتر و استفاده از کاغذ گاهی کشیده است. چنین مباد، اما تخمین زده می‌شود در طول سال ۱۳۹۷ قیمت کاغذ نشریات در مواردی در مقایسه با سال قبل از آن به‌هشت‌برابر شده است. در چنین اوضاعی اگر نشریات کاغذی باز هم دوام بیاورند؛ اگر **حسابرس** تأمین کاغذ مورد نیاز را از عهده برآید؛ و اگر در ارتقای روش انتشار و تدوین و عرضه‌ی متنها بکوشد؛ استعداد ارتقای همه‌جانبه‌ی آن در آینده، با توجه به گذشته‌ی آن، وجود دارد.

پانوشت:

* تهیه این گزارش در پرتو همکاری منظم و مسئولانه خانم توران اکوان مدیر اجرایی نشریه **حسابرس** امکان‌پذیر گشته است.

به‌ویژه خود قانون تجارت، در زمانی که اصلاح آن به جریان افتاد و پس از آن، همواره در **حسابرس** مورد توجه قرار داشته است و همان رویکردی که در مورد "قانون مالیات" پیش گرفته شده است، در این زمینه نیز دنبال شده، البته در سطحی محدودتر که اقتضای محدودتربودن تأثیر این قانون بر فعالیتهای جاری مؤسسات اقتصادی و الزامات قانونی حسابرسی بوده است، و شاید به‌همین دلیل است که در اولویت یکی به‌آخر مانده، اولویت نوزدهم، قرار گرفته است. **حسابرس** به قوانین و مقررات دیگر هم متناسب با اثرگذاری آن در حسابداری حرفه‌ای پرداخته است. افزون بر این، در میان مطالب مربوط به "بخش عمومی" که بیشتر به آن پرداختیم، قوانین و مقررات مربوط به حسابداری و حسابرسی در این بخش نیز مورد توجه قرار گرفته است.

سازمان حسابرسی: با اینکه ناشر **حسابرس**، **سازمان حسابرسی** است، و با وجود اینکه بخش عمده‌ی خدمات حسابرسی در بخشهای تعریف‌شده در اساسنامه سازمان حسابرسی، توسط حسابداران رسمی همکار سازمان حسابرسی انجام می‌شود، و سازمان حسابرسی مرجع وضع استانداردهای حسابداری و حسابرسی است، اما موضوع تغییر و تحولات آن در آخرین طبقه‌بندی موضوعی **حسابرس** قرار گرفته است، اگرچه بخشی ثابت در **حسابرس** به اطلاع‌رسانی یا به نظرخواهی اعضای حرفه در زمینه‌ی استانداردهای در جریان تغییر یا وضع آنها، اختصاص داشته است. به هر حال، رویدادها و تحولات **سازمان حسابرسی** به آن اندازه که **حسابرس** در آغاز تشکیل جامعه حسابداران رسمی ایران به مسائل آن می‌پرداخت، مورد توجه یا انتشار قرار نگرفته است و ای بسا از همین روست که بررسی مسایل سازمان حسابرسی، در اولویت آخر، بیستم، قرار گرفته است.